

Handläggare

Sofia Regnell
Telefon: 0850809021
My Peensalu
Telefon: 0850809245
Veronica Johnander
Telefon: 0850809330

Till

Östermalms stadsdelsnämnd
2022-08-25

Stadsövergripande trädmål

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2022/581

Förvaltningens förslag till beslut

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Omedelbar justering.

Sammanfattning

I remissen framhålls trädens betydelse för stadens klimat och invånare, vilket förvaltningen håller med om. Förvaltningens utgångspunkt är att träden utgör några av de allra viktigaste elementen i våra parker. Förvaltningens ambition är alltid att ersätta träd som tas ned, med tanke på klimat och miljö men även av kulturhistoriska och estetiska skäl. Detta är ett väl inarbetat arbetssätt och därför är de föreslagna trädmålen i linje med hur förvaltningen arbetar idag. Mål för stadens trädbestånd kan, om de utformas så att de främjar trädbeståndet på ett önskvärt sätt och som konstruktivt stödjer beslut och arbetet för att nå målen, vara ett viktigt och bra verktyg. Förvaltningen ser mycket positivt på att arbeta för att bibehålla och öka trädbeståndet i staden, göra det mer motståndskraftigt mot sjukdomar, främja biologisk mångfald och stärka ekosystemtjänster.

Förvaltningen anser också att det är mycket positivt att mål för stadens träd tas fram. Förvaltningen anser dock att det finns behov av förtydliganden av målet när detta ska genomföras i fler verksamheter och vara tydligt för stadens medborgare. Det saknas dock tydlig definition av vad ett träd är och vad som avses med ”anlagd park” vilket kan öppna upp för många tolkningar. Beroende på hur man ska tolka begreppet ”träd” och ”anlagd park” så kan trädmålet också komma att innebära stora merkostnader. För att underlätta den fortsatta praktiska hanteringen skulle upprättande av kompletterande och förtydligande riktlinjer vara till stöd och hjälp.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat ut remissen *Stadsövergripande trädmål, svar på uppdrag från kommunfullmäktige* till bland annat Östermalms stadsdelsnämnd. Det stadsövergripande trädmålet är antaget i trafiknämnden och i miljö- och hälsoskyddsnämnden. Avsikten med att ärendet tas upp i kommunfullmäktige är att det berör fler nämnder då trädmålet ska gälla gator, torg och parker i hela staden, oavsett vilken nämnd som ansvarar för marken. Yttrandet över remissen ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 2022-08-30.

Ärendet

Bakgrund

I kommunfullmäktiges budget 2020 fick trafiknämnden i uppdrag att i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och kommunstyrelsen ta fram ett stadsövergripande trädmål.

Ansvar för att plantera och sköta om stadens träd är fördelat mellan olika förvaltningar och bolag, främst trafikkontoret, exploateringskontoret, fastighetskontoret, kyrkogårdsförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna samt fastighets- och bostadsbolagen.

Trädens roll i den växande staden

Den bebyggda marken i Stockholms län ökade mellan 2005 till 2015 med 15 procent, vilket motsvarar 116 kvadratkilometer. Arealen grönyta har under samma tid minskat, särskilt i de områden som tidigare har haft största andelen grönyta.

När den bebyggda marken ökar är den gröna infrastrukturen i Stockholmsregionen, med gröna kilar, viktig. Denna är dock inte tillräcklig för att möta flera av dagens urbana utmaningar, till exempel att bidra till att hantera effekter av extremväder samt säkerställa biologisk mångfald. Här är träden, enligt förslaget, en viktig del i en mer finmaskig grönstruktur som finns i olika stadsmiljöer och områden.

I förslaget beskrivs att staden har mål för bostadsbyggande och infrastruktur men saknar motsvarande mätbara mål för grönska. Samtidigt blir de nyttor som grönskan erbjuder, ofta benämnda ekosystemtjänster, allt viktigare. Exempel på dessa nyttor är att effekter av klimatförändringarna mildras, dagvatten fördröjs och renas, att en god luftkvalitet bibehålls och att biologisk mångfald och ekologiska samband stärks.

Arbetet med att ta fram trädmål

Trafikkontoret och miljöförvaltningen har övervägt hur ett stadsövergripande trädmål kan formuleras för att stödja de ambitioner och nyttor som uttrycks i stadens olika styrdokument, till exempel i Vision 2040, Översiktsplanen och Grönare Stockholm.

Ett trädmål behöver också förhålla sig till den konkurrens om tillgänglig mark som finns i en tät storstad som Stockholm. Detta är särskilt viktigt med tanke på stadens ambitiösa bostadsmål. När 140 000 nya bostäder byggs mellan åren 2010 och 2030 innebär det ibland att grönområden exploateras och att många träd då behöver tas ner.

Även aspekter som estetiska värden, säkerhet, framkomlighet och tillgängliga ekonomiska medel för arbetet med träd bör enligt förslaget beaktas. Målet behöver även ta hänsyn till fördelning av ansvar mellan förvaltningar och bolag, där varje berörd del av stadens organisation kommer behöva vidta åtgärder för att nå målen inom sin respektive rådighet.

Oavsett hur ett trädmål formuleras, kommer det alltid finnas fler värden att ta hänsyn till. Stadens arbete med träd behöver till exempel utgå från principen rätt funktion på rätt plats för att optimera investeringar i relation till deras nytta. Olika trädarter klarar olika förutsättningar och levererar olika ekosystemtjänster. Staden behöver därför arbeta med diversifiering av trädbeståndet för att säkerställa ett mer motståndskraftigt bestånd.

Trafikkontoret och miljöförvaltningen föreslog till sina respektive nämnder att för varje träd som tas ned på gator, torg och i anlagda parker, ska staden plantera ett nytt träd. Respektive nämnd beslutade att för varje träd som tas ned på gator, torg och i anlagda parker, ska staden plantera två nya träd.

Förslag till trädmål

1. För varje träd som tas ned på gator, torg och i anlagda parker, ska staden plantera två nya träd.
2. På stadens gator och torg ska krontäckningsgraden öka.

Nedan beskrivs ovannämnda mål närmare.

Mål 1: För varje träd som tas ned på gator, torg och i anlagda parker, ska staden plantera två nya träd

Stadens inriktning är att de befintliga träden i Stockholms offentliga rum ska ges livskraftiga förutsättningar och kunna stå kvar och erbjuda ekosystemtjänster under lång tid. Ibland kan dock träd

behöva tas ned, till exempel då de är sjuka eller skadade, när de riskerar att falla och skada allmänheten eller då de bidrar till otrygghet.

På trafiknämndens sammanträde i februari 2022 fick trafikkontoret i uppdrag att ta fram nya bedömningsgrunder för stadens träd på gatu- och parkmark i syfte att lägga mer fokus på löpande och återkommande vård och underhåll för att förlänga trädens livslängd i den offentliga miljön. Enligt förslaget arbetar trafikkontoret nu med att ta fram nya bedömningsgrunder som kan komma att påverka hur staden arbetar med att ta ned träd framöver.

Vid varje fällning behöver en bedömning göras och målet avser främst träd som antingen fyller en viktig ekologisk funktion, som är representativt för ett områdes bebyggelsekaraktär eller som på annat sätt ger viktiga bidrag till en plats ekosystemtjänster eller vistelsekvaliteter. Vidare innebär definitionen ”gator, torg och anlagda parker” att målet inte omfattar ersättning av träd som till exempel tas ned i ett skogsparti för att möjliggöra stadsutveckling. Däremot anges i förslaget att staden sedan tidigare arbetar med grönytekomensation i relevanta exploateringsprojekt vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden.

Det föreslagna målet innebär inte att varje träd som tas ned alltid kommer att ersättas på samma plats. Ibland kommer det vara möjligt med återplantering på samma plats, medan det i andra fall kommer krävas att nya ytor tas i anspråk. I förslaget anges ambitionen att ersättningsträd planteras i samma stadsdelsområde som det fällda trädet. På vissa platser krävs ny- och återplantering för att stärka svaga ekologiska samband och för att säkerställa successionen i trädbeståndet över tid. I vissa fall måste träd tas bort utan att ersättas för att främja den biologiska mångfalden, till exempel när gamla ekar friställs för att få solljus och för att förhindra att de skadas av andra träd.

I enlighet med ovan nämnda uppdrag kommer trafikkontoret att ta fram riktlinjer som säkerställer att träd endast tas ned i undantagsfall i de lägen där underhåll inte längre är möjligt eller tillämpligt.

I förslaget beskrivs att delar av staden redan idag arbetar med att plantera nya träd när befintliga träd tas ned. Att tydliggöra det som ett mål ställer dock, enligt förslaget, ökade krav på efterlevnad. En övergripande bedömning av vilka områden och ytor som kräver en förstärkt trädstruktur behöver göras, där utgångspunkten är att nya

träd ska ges förutsättningar för tillväxt och god funktion, såväl för rötter under mark, som utrymme ovan mark.

Mål 2: På stadens gator och torg ska krontäckningsgraden öka

Måttet krontäckningsgrad beräknar hur stor andel av en yta som täcks av trädkronor. Detta mått används idag i många andra städer, såväl i Sverige som i större städer utomlands och har visat sig vara användbart för att beräkna värdet av de olika ekosystemtjänster som träd bidrar med.

I Stockholm ligger den generella krontäckningsgraden enligt preliminära beräkningar från stadsbyggnadskontoret idag på cirka 30 procent, men den procentuella fördelningen är väldigt olika fördelad över staden. I flera större städer som London, New York och Oslo finns mål om att få en generell krontäckningsgrad på 25 procent.

Naturvårdsverkets Åtgärdsprogram kortsiktigt mål (2030) för särskilt skyddsvärda träd i tätort uttrycks målet att:

Trädkronstäckningen i varje tätort är minst 25 procent och har ökat med 2 procent utifrån krontäckningen 2020.

Stadens generella krontäckningsgrad inkluderar hela kommunens yta, det vill säga även mark som staden inte har rådighet över. Även om en hög generell krontäckningsgrad i staden enligt förslaget är önskvärt, föreslås trädmål avgränsas till kommunens mark, så att målets uppfyllelse är inom stadens rådighet. I förslaget anges vidare att de viktigaste platserna att öka krontäckningsgraden på är stadens hårdgjorda ytor, det vill säga främst gator och torg. I parker är det också viktigt med träd på vissa platser men det är även viktigt att värna stora öppna grönytor som kan användas till lek och rekreation.

Stadens fortsatta arbete med trädmålen

Besluten i trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden kring förslaget till trädmål innebär att nämnderna uppdrar åt kontoren att arbeta i enlighet med målen.

Trädmålen kan dock, enligt förslaget, beröra fler förvaltningar och bolag i staden. Det första målet, att ersätta fällda träd på gator, torg och i anlagda parker kan förutom trafikkontoret beröra stadsdelsförvaltningarna. Det andra målet, om att öka krontäckningsgraden på stadens gator och torg, kan även beröra exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret.

För att trädmålen ska gälla alla berörda förvaltningar och bolag behöver de arbetas in i övergripande styrdokument, exempelvis

stadens miljöprogram. De föreslagna målen kan dock redan nu, enligt förslaget, utgöra inspiration för de andra delarna av stadens organisation som arbetar med trädfrågor.

Uppföljning

Hur staden ska arbeta med att följa upp målen beror till viss del på hur målen arbetas in i relevanta styrdokument samt på vilka förvaltningar och bolag som formellt kommer beröras av målen.

Gällande det första målet, att ersätta fällda träd, avser trafikkontoret att ta fram en rutin för att säkerställa att de träd som behöver tas ned på gatumark eller i de anlagda parker som kontoret förvaltar, ersätts. Om målet framöver även berör stadsdelsförvaltningarna behöver motsvarande rutin, enligt förslaget, tas fram i respektive organisation. Gällande det andra målet, att öka krontäckningsgraden på stadens gator och torg, kan det årligen följas upp av miljöförvaltningen i samarbete med trafikkontoret.

Ekonomi

Att plantera ett nytt träd i offentlig miljö, inklusive garantiskötsel, kostar cirka 35 000 till 50 000 kronor i grön miljö eller cirka 150 000 kronor på hårdgjord yta. Det innebär att om en förvaltning idag inte regelmässigt ersätter fällda träd skulle efterlevnad av det första trädmålet innebära merkostnader.

För att öka krontäckningsgraden behöver staden antingen successivt plantera fler träd, plantera träd med större kronor, eller arbeta än mer med vård för att befintliga träds kronor ska växa sig större. Alla dessa åtgärder skulle kunna innebära ökade kostnader.

För att säkerställa att arbetet med att nå trädmålen inte blir alltför kostnadsdrivande är det enligt förslaget viktigt att staden söker synergier med andra satsningar som kan bidra till måluppfyllelse. Det kan till exempel handla om kommande etapper inom Grönare Stockholm, beviljade klimatinvesteringar och stadsdelsnämndernas parkinvesteringar.

Stadsdelsförvaltningens arbete med träd i parker

Ett viktigt styrdokument för förvaltningens arbete är de stadsdelsvisa parkplanerna. Utöver parkplanerna arbetar förvaltningen kontinuerligt med inmätningar och inventeringar av parkernas träd. Det genomförs regelbundna statuskontroller och förvaltningen tar fram trädplaner för enskilda parker, oftast inför större upprustningsarbeten.

De parks specifika trädplanerna redovisar behov av åtgärder i trädbestånden, samt innefattar en plan för hanteringen av trädbeståndet i framtiden. För att kunna säkerställa ett hållbart

trädbestånd är det viktigt för förvaltningen att ha en klar bild över när det är dags att plantera nya träd och av vilka sorter det bör vara. I våra parker är samspelet mellan öppna ytor och trädbevuxna ytor viktigt och strategin för detta ger parken dess historiska uttryck. I trädplanerna görs en historisk beskrivning och platser anges där trädplantering förordas eller avråds i syftet att bibehålla och utveckla en parks karaktär.

Beslut om fällning av träd görs efter noga avvägningar. En vanlig anledning till att träd tas ned är att de bedöms utgöra fara för tredje man. Oftast övervägs dock i första hand en säkerhetsbeskrivning istället för fällning. I övrigt kan träd som är svårt skadade, döende eller döda tas ned. Under längre torkperioder har förvaltningen exempelvis upplevt att fler träd torkar och dör, utan att tidigare uppvisat svagheter.

En viktig del i att hålla trädbeståndet friskt och vitalt är så kallad friställning. Det innebär att mindre träd tas ned för att de inkräktar på trädkronan och hämmar utvecklingen av ett större, mer långlivat träd. Friställning görs framförallt kring ekar och inom områden som klassas som särskilt betydelsefulla för eklevande insekter. Ekar är särskilt skyddsvärda och dess utveckling samt välmående gynnas av att växa fritt.

I de områden som kan klassas som naturmark kan träd falla naturligt eller tas ned om de utgör en risk för sjukdomsspridning eller fara för allmänheten. I regel låter förvaltningen dessa ersättas av närliggande slyuppslag eller stubbskott som växer upp till stora träd på sikt. Det är oftast bäst med tanke på att vi då får träd som på naturlig väg är bra anpassade till platsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av parkmiljöavdelningen norra innerstaden.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen delar beslutets anförande kring trädens betydelse för stadens klimat och invånare. Förvaltningens utgångspunkt är att träden utgör några av de allra viktigaste elementen i våra parker med tanke på deras betydelse för hälsa, miljö, klimat och som rumsbildare bland annat. Inte minst de stora, äldre träden som också är viktiga ur ett historiskt, och identitetsskapande perspektiv.

Förvaltningens ambition är alltid att ersätta träd som tas ned, med tanke på klimat och miljö men även av kulturhistoriska och estetiska skäl. Detta är ett väl inarbetat arbetssätt och därför är de föreslagna trädmålen i linje med hur förvaltningen arbetar idag.

Definitioner och omfattning

I det fortsatta arbetet med framtagandet av stadens trädmål ser förvaltningen ett behov av ett antal förtydliganden. I beslutet från trafiknämnden framgår exempelvis att trädmålen ska gälla för ”gata, torg och anlagda parker”. Definitionen ”anlagda parker” öppnar upp för tolkningar. Definitionen behöver förtydligas för att man ska förstå vad som ska räknas som anlagd park. Förvaltningen ansvarar för drift, underhåll och investering i vad som enligt detaljplan är parkmark betecknat ”Park”. Förvaltningen ansvarar för parkområden med mycket varierande karaktär. Många parker har både tydligt anlagda delar och mer ”vilda” delar. Vissa parker är vidsträckta och långsträckta, exempelvis stråk längs stränder, där olika parkdelar hakar i varandra och skiftar i karaktär. Förvaltningen föreslår därför att vad som omfattas av trädmålet ska förtydligas genom att definitioner som används korrelerar med definitioner i detaljplaner.

Förvaltningen anser att det behövs en tydlig definition av vad ett träd är. Det behöver förtydligas vilka individer som räknas som träd, det behöver beskrivas vid vilket stadium ett självsått sly som vuxit till övergår till att vara ett träd. Förvaltningen anser också att det behövs tydligare riktlinje av minsta storlek på ett nyplanterat träd.

De förslagna trädmålen definierar inte en tidplan eller tidsbegränsningar. Förvaltningen ser att det vore bra om det tidsperspektiv som avses för nyplantering och återplantering anges, liksom inom vilken tidsrymd som krontäckningsgraden ska öka. Om ett stort träd tas ned kommer det dröja många år innan motsvarande kröntäckningsgrad kan uppnås, även om flera nya träd planteras som ersättning.

Förvaltningen anser att det behöver förtydligas hur fastighetskontoret och stadens kommunala bolag ska beröras av förslaget. Om krontäckningsgraden i staden ska öka måste all tillgänglig mark nyttjas. Det är inte bara på gator, torg som träden behövs för att bidra till skugga eller ta upp stora mängder vatten. Det är kanske lika angeläget att vi har möjlighet att söka skugga intill våra bostäder, äldreboenden, förskolor och skolor. Beroende på avrinningsområden och topografiska förhållanden kan det också vara helt avgörande att ha gröna ytor och träd som tar upp stora mängder vatten intill fastigheter, för att undvika översvämning och vatteninträngning vid extrema regn. Ett strategiskt mål för stadens träd bör därför gälla samtliga förvaltningar och bolag i staden.

Gällande trafikkontorets uppdrag att ta fram nya bedömningsgrunder för stadens träd på gatu- och parkmark i syfte att lägga mer fokus på löpande och återkommande vård och underhåll för att förlänga trädens livslängd, är förvaltningen angelägen om att få detta förslag på remiss då det finns färdigt.

Ekonomi

Att plantera ett nytt träd i en park, inklusive garantiskötsel, kostar ca 35 till 50 tkr. Beroende på hur man ska tolka begreppet ”träd” och ”anlagd park” så kan trädmålet komma att innebära stora merkostnader. Förvaltningen kan behöva prioritera mellan att exempelvis friställa ekar, gallra för bättre sikt och tillgänglighet eller fälla riskträd, då det kan medföra kostnadsökningar som inte går att inrymma inom rådande budgetramar.

Förvaltningen vill lyfta att det finns metoder för att driva upp träd som innebär att man initialt planterar fler träd än vad som är det långsiktiga målet för platsen eller området. Metoden med så kallade amträd, det vill säga kortlivade träd som ska hjälpa upp de mer långlivade individerna, är något som ibland används i våra parkmiljöer. Det innebär att man efter ett antal år ska ta ner de kortlivade träden för att låta de mer långlivade träden få utvecklas vidare och nå sin fulla potential. Förvaltningen anser att detta är en metod som fortsättningsvis ska kunna nyttjas. Men med ett krav på att återplantera två träd för varje träd som tas ned så är denna metod svår att nyttja, då det får stora ekonomiska konsekvenser.

Sammanfattande slutsats

Förvaltningen anser att det är mycket positivt att mål för stadens träd tas fram. Förvaltningen anser dock att det finns behov av förtydliganden av målet när detta ska genomföras i fler verksamheter och vara tydligt för stadens medborgare. För att underlätta den fortsatta praktiska hanteringen skulle upprättande av kompletterande och förtydligande riktlinjer vara till stöd och hjälp.

Kerstin Andersson
Stadsdelsdirektör
Östermalms
stadsdelsförvaltning

Karina Karlström
T.f. avdelningschef
Östermalms
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Stadsövergripande trädmål. Svar på uppdrag från kommunfullmäktige.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Kerstin Andersson, Stadsdelsdirektör	2022-08-10
Karina Karlström, T.f. avdelningschef	2022-08-10